HAYEF: Journal of Education, 23; 1-12

DOI: 10.5152/hayef.2026.25075

Geliş Tarihi / Received: July 24, 2025
Revizyon İstenen Tarih / Revision Requested: August 28, 2025
Son Revizyonun Geldiği Tarih / Last Revision Received: September 10, 2025
Kabul Tarihi / Accepted: September 13, 2025
Yayın Tarihi / Publication Date: March 10, 2026

HAYEF: Journal of Education

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

5–6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinde Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programının Etkisi

Nihat TOPAÇ[1], Handan Asude BAŞAL[2]

[1]Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Temel Eğitim Bölümü, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, İstanbul, Türkiye
[2]Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Temel Eğitim Bölümü, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Nilüfer, Bursa, Türkiye

Bu konuda neler biliniyor?

- *Mevcut literatürde müzik, büyük ölçüde değerler eğitiminden bağımsız olarak ele alınmış; daha çok erken çocukluk döneminde genel sosyal beceriler veya duygusal uyum üzerine odaklanılmıştır.*
- *Önceki araştırmalar, müziği çoğunlukla sosyal duygusal gelişimi destekleyen bir öğretim aracı olarak ele almış; müdahaleler genellikle yapılandırılmış programlar yerine kısa süreli ya da sistematik olmayan etkinliklerden oluşmuştur.*
- *Benzer çalışmalarda müzik etkinlikleri genellikle şarkı söyleme, ritim çalışmaları ve müzikli oyunlar yoluyla uygulanmış; bu etkinliklerin çocukların empati, iş birliği ve akran ilişkileri üzerindeki etkileri incelenmiştir.*

Bu çalışma bu konuya ne katıyor?

- *Bu çalışma, müziği yalnızca destekleyici bir etkinlik olarak değil, sistematik biçimde yapılandırılmış, şarkı ağırlıklı değerler eğitimi programının (ŞADEP) temel öğretim aracı olarak kavramsallaştırmıştır.*
- *Araştırma, şarkı ağırlıklı değerler eğitiminin okul öncesi çocukların*

Öz

Bu çalışmanın amacı, şarkı ağırlıklı değerler eğitimi programının (ŞADEP), okul öncesi eğitim kurumunda eğitim alan 5–6 yaş grubu çocukların sosyal beceri gelişimine etkisini incelemektir. Sosyal beceriler, çocukların toplumsal yaşama uyum sağlaması, mutluluğu ve akademik başarısı için kritik öneme sahiptir. Müzik ve şarkı temelli etkinliklerin, değerler eğitimine ve sosyal beceri gelişimine olumlu katkı sağladığı bilimsel çalışmalarla ortaya konmuştur. Bu nedenle, okul öncesi dönemde planlı ve sistemli olarak müziğin kullanılması, sosyal becerilerin kazandırılmasında etkili bir yöntem olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. İstanbul ilindeki bir anaokulunda 60 çocuk (30 deney, 30 kontrol grubu) ile çalışma yürütülmüştür. Deney grubuna 12 hafta boyunca, haftada iki oturum şeklinde toplam 24 oturumdan oluşan ŞADEP uygulanmıştır. Program kapsamında temel değerler özgün çocuk şarkılarıyla bütünleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) kullanılmış, değerlendirmeler öğretmenler ve veliler tarafından yapılmıştır. Verilerin analizi non-parametrik istatistiksel testlerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, deney grubundaki çocukların sosyal beceri puanlarında öntest, sontest ve kalıcılık testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve kalıcı bir artış olduğunu göstermiştir. Hem öğretmen hem de veli değerlendirmelerine göre, ŞADEP çocukların sosyal beceri gelişiminde etkili bulunmuştur. Kontrol grubunda ise anlamlı bir gelişim görülmemiştir. Şarkı ağırlıklı değerler eğitimi programı (ŞADEP), okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri gelişimine olumlu şekilde katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Erken Çocukluk Eğitimi, Müzik, Okul Öncesi Eğitim, Sosyal Beceri

The Effect of a Song-Based Values Education Program on the Social Skills of 5–6-Year-Old Children

Abstract

The aim of this study is to examine the impact of the Song-Based Values Education Program on the social skills development of children aged 5–6 attending a preschool institution. Social skills are critically important for children's adaptation to social life, happiness, and academic success. Scientific research has demonstrated that music- and song-based activities contribute positively to both values education and the development of social skills. Therefore, the systematic and planned use of music during the preschool period is considered an effective method for fostering social skills. In this research, a pretest-posttest control group experimental design was employed. The study was conducted with 60 children (30 in the experimental group, 30 in the control group) enrolled in a preschool in Istanbul. The experimental group participated in the Song-Based Values Education Program for 12 weeks, attending two sessions per week, for a total of 24 sessions. Within the scope of the program, core values were integrated with original children's songs. Data were collected using the Preschool Social Skills Assessment Scale, with evaluations conducted by both teachers and parents. Data analysis was performed using non-parametric statistical tests. The findings revealed a statistically significant and sustained increase in the social skills scores of children in the experimental group between the pretest, posttest, and retention test. According to both teacher and parent assessments, the Song-Based Values Education Program was found to be effective in supporting the development of children's social skills. No significant improvement was observed in the control group. Overall, the Song-Based Values Education Program contributes positively to the social skills development of preschool children.

Keywords: Early childhood education, music, preschool education, social skills, values education

Giriş

Başarı ve mutluluğun temelinde bireyin gereksinimlerinin karşılanması ve toplumsal yaşamda aktif, sorumlu bir birey olması yer alır (Argyle ve Lu, 1990; Maslow, 1943). Sosyal beceriler, bireyin mutluluğu ve başarısı kadar, değerlerle ilişkili olarak toplumun gelişiminde de temel rol oynamaktadır (Argyle ve Lu, 1990). Araştırmalar, sosyal değerlerin ve becerilerin küçük yaşlardan itibaren kazanılmasının, çağdaş bir toplumun

"Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Nihat Topaç'ın, Prof. Dr. Handan Asude Başal danışmanlığında hazırladığı 'Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programının (ŞADEP) 5–6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerine Etkisi' başlıklı doktora tezinin bir bölümüdür."

Corresponding author: Nihat Topaç
E-mail: nihat.topac@iuc.edu.tr

Cite this article as: Topaç, N., & Asude Başal, H. (2025). 5-6 yaş Çocuklarının sosyal becerilerinde Şarkı Ağırlıklı değerler Eğitimi programının etkisi. HAYEF: *Journal of Education*, 23, 0075, doi:10.5152/hayef.2026.25075.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License
Available online at https://hayefjournal.org

sosyal becerileri (başlangıç becerileri, arkadaşlık becerileri, duygularını yönetme becerileri ve akademik destek becerileri) üzerindeki etkilerine ilişkin izleme (kalıcılık) ölçümlerini de içeren deneysel kanıtlar sunmuştur.

- *Çalışma, şarkı ile değerler eğitiminin tutarlı bir program çerçevesinde bütünleştirilmesinin, küçük çocukların sosyal beceri gelişiminde etkili ve sürdürülebilir sonuçlar üretebileceğini ortaya koymuştur.*

oluşumunda önemli olduğunu göstermektedir (Yavuzer, 1997). Okul öncesi dönemde özellikle müzik ve şarkılı etkinliklerin sosyal beceri gelişimine katkı sağladığı, ancak bu tür etkinliklerin çoğunlukla amaçsız veya tesadüfi kullanıldığı, planlı uygulamalarla daha etkili sonuçlar alınabileceği vurgulanmıştır (Gooding, 2009). Türkiye'de ise erken çocukluk eğitiminin gelişmesine rağmen bireyselleşme ve dijitalleşmenin sosyal beceriler üzerinde olumsuz etkileri görülmektedir (Greitemeyer ve Mügge, 2014; Lemmens ve ark., 2009). Bu nedenle, sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik programların etkili biçimde uygulanması ve daha fazla araştırılması gerekmektedir (Porath, 2003).

Çocukların sosyal beceri gelişiminde iletişim ve etkileşim, dil gelişimi ve oyuna katılım gibi davranışlarla yakından ilişkilidir; bu nedenle, sosyal becerilerin küçük yaşlardan itibaren sistemli olarak desteklenmesi önemlidir (Avcıoğlu, 2007; Haynes ve ark., 1990). Okul öncesi dönem, kişilik gelişimi ve temel becerilerin kazanımı açısından kritik bir evredir ve bu dönemde sunulan çevre ve eğitim imkanları çocuğun sosyal gelişimini olumlu etkiler (Alisinanoğlu ve Özbey, 2011; Budd ve Itzkowitz, 1990; Gülay ve Akman, 2009; Gültekin-Akduman, 2010; Ömeroğlu ve ark., 2014). Müzik etkinlikleri ise çocuklarda topluluğa uyum, sorumluluk bilinci ve kişilerarası güven gibi sosyal becerilerin gelişimini desteklemekte; sosyal etkileşimi artırarak çocuklar için ideal bir öğrenme ortamı sunmaktadır (Akandere, 2004; Belapurkar, 2017; Gooding, 2009). Tüm bulgular, okul öncesi dönemde müzik etkinliklerinin sosyal beceri kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Müzik, insan yaşamında hem estetik hem de işlevsel açıdan önemli bir yer tutar ve duyguları, düşünceleri seslerle ifade etmenin yanı sıra, çok yönlü gelişime katkı sağlar (Saraç, 2016; Say, 2002; Sun, 1969;). Okul öncesi dönemde müzik; çocukların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimini desteklerken, sosyal ve kültürel uyumlarını da kolaylaştırır (Başer, 2004; Dikici-Sığırtmaç, 2005). Ninni ve anne sesiyle başlayan müziksel gelişim, okul öncesinde yapılandırılmış etkinliklerle devam eder ve çocukların sesleri tanıma, ritme uygun hareket etme gibi becerilerini geliştirdiği gibi, sosyal becerilerinin de güçlenmesine katkı sağlar (Sezgin, 1999; Sun ve Seyrek, 1998; Uslu, 2007). Bu süreçte öğretmenlerin müziksel yeterlilikleri ve planlı programların önemi büyüktür (Ehrlin, 2015; Kelly, 1998; Köksoy ve Taş, 2005; MENC, 1994; Rajan, 2017). Ritim eğitimi ise zihinsel, bedensel koordinasyon ve sosyal uyumun gelişimine katkıda bulunur (Dündar, 2003; Mertoğlu, 2003). Müziğin etkisi sadece çocuklukla sınırlı olmayıp, kültürel kimlik ve sosyal bütünleşmede de rol oynar; kaliteli müzik eğitimi yaratıcılığı ve değerlerin içselleştirilmesini destekler (Bozkaya, 2001; Platon, 2006; Sungurtekin, 2001; Uçan, 1994).

Müzik, okul öncesi eğitimde hem öğretim yöntemi hem de etkinlik olarak çocukların bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimlerini destekler (MEB, 2013). Sesi ve müziği ayırt etme, ritim tutma, şarkı söyleme, enstrüman çalma ve dans gibi etkinliklerle çocukların çok yönlü gelişimi hedeflenmektedir (MEB, 2013; Ömeroğlu ve ark., 2006). Müzikal duyarlılık doğumdan itibaren başlar ve özellikle bu dönemde gelişir; müzik eğitimi sadece şarkı söylemekten ibaret olmayıp, öğrenmeyi ve sosyal becerileri de destekler (Artan ve Balat, 2001; Artan, 2003; Öz, 2001). Tarihsel olarak da müziğin eğitimdeki önemi Aristoteles'ten bu yana vurgulanmış, öğretmenin yönlendirici rolüne dikkat çekilmiştir (Aristoteles, 1975; Kacamıoğlu, 1990; Ömeroğlu ve ark., 2006). Müzik eğitimi çocuklarda dil ve işitme becerilerinin yanı sıra, topluluk içinde işbirliği, dinleme ve sosyal uyum gibi sosyal becerilerin gelişimine de katkı sağlar (Arslan, 2003; MEB, 2013).

Müzik, normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli tüm çocukların eğitiminde etkili bir araçtır. Araştırmalar, müziğin dil, sosyal-duygusal, bilişsel, motor ve öz bakım gibi tüm gelişim alanlarını desteklediğini göstermektedir (Aral ve ark., 2006; Geoghegan ve Mitchelmore, 1996; Kabataş, 2017). Müzik eğitimiyle çocuklar empati, kendini kontrol etme, yaratıcılık, özgüven ve grup becerileri gibi sosyal ve duygusal yetkinlikler de kazanır (Hietolahti-Ansten ve Kalliopluska, 1990; Kalliopuska ve Ruokonen, 1986). Bu nedenle, müzik ve müzikli etkinlikler okul öncesi dönemde bütüncül gelişimi desteklemede önemli bir rol oynar.

Müzik, çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde etkili bir araçtır; çevrelerini, sosyal kuralları, kültürel değerleri ve işbirliği gibi becerileri öğrenmelerini kolaylaştırır (Başer, 2004; Eskioğlu, 2003). Dinleme ve konuşma becerilerinin gelişiminde müzik eğitiminin rolü büyüktür; işitsel uyarım dil gelişimini destekler (Aşıcı, 2003; Bilir ve ark., 1993). Grup müzik etkinlikleri, çocuklarda işbirliği, paylaşma, sıra bekleme ve topluluk kurallarına uyma gibi sosyal davranışların gelişimini ve sosyalleşmelerini destekler (Başer, 2004; Dikici-Sığırtmaç, 2005; Dinçer, 2000; Kirschner ve Tomasello, 2010; Sun ve Seyrek, 1998). Müziğin uyum, saygı ve disiplin gibi sosyal alışkanlıklar kazandırmada da etkili olduğu gösterilmiştir (Martin, 2001; Uçan, 1994; Martin, 2001; Uslu, 2007). Ritim ve hareket temelli müzik etkinlikleri, sosyal gelişimi artırırken, çekingen çocukların gruba uyumunu da kolaylaştırmaktadır (Dikici-Sığırtmaç, 2005; Sökezoğlu, 2010). Müzik, duygusal sağlığı destekler; müzik terapisi özellikle duygusal bozukluklarda kullanılır (Uçan, 2016; Yavuzer, 2016), estetik zevklerin gelişimine de katkı sunar (Uşun ve Uşun, 2000). Sonuç olarak, müzik ve müzik etkinlikleri çocukların sosyal-duygusal gelişimini ve iyi insan olma yolunda mutluluğunu güçlendiren etkili bir eğitim aracıdır (Erol, 1982; Kamacıoğlu, 1990; Türkmen, 2016).

Değer kavramı, bireyin toplumda nasıl bir insan olacağı ve hangi ilkelerle hareket edeceği sorularına yanıt arayan, insanlık tarihinin en eski düşünce alanlarından biridir (Althof ve Berkowitz, 2006; Topaç ve

ark., 2020). Değerler, bireyin toplumsal uyumunu ve birey olabilmesini sağlayan, hayatı ve tercihleri şekillendiren inançlar sistemi olarak tanımlanır (Bilgin, 1995; Doğanay, 2009; Halstead ve Taylor, 2000; Hökelekli, 2010; Kuçuradi, 2003; Rokeach, 1979; Schwartz, 1994; Williams, 1979). Sosyal kontrol, toplumsal bütünleşme, karar vermede rehberlik ve ahlaki olgunluğa ulaşma gibi işlevlere sahip olan değerler; topluma ve bireye göre değişir, yaşantı yoluyla öğrenilir ve zamanla değişebilir (Aydın ve Gürler, 2012; Rokeach, 1973; Schwartz, 1994). Değerler, sosyal rol seçimleri ve toplumsal düzenin sağlanmasında da önemli rol oynar. Hem bireysel hem toplumsal düzeyde işlev gören, dinamik ve bütünleyici bir yapıya sahip olan değerler; davranışlara rehberlik eden, kültürel aktarımı sağlayan temel ilkelerdir. Ayrıca, değerler genellikle şahsi ve sosyal değerler olarak ikiye ayrılırken, farklı kültürler arasında benzer değerlerin paylaşıldığı araştırmalarla gösterilmiştir (Güngor, 1998; Schwartz ve Sagiv, 1995; Şirin, 1986; Teo, 2000). Bu sınıflandırmalar, değerlerin insan davranışlarını ve toplumsal yapıyı anlamada temel araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Toplumu ayakta tutan ve yeni nesillere aktarılan değerler, bireyler tarafından taklit, model alma ve çevreyle etkileşim yoluyla, informel olarak kazanılır; bu süreçte yetişkinlerin ve çevresel uyaranların rolü büyüktür (Fitcher, 2015). Değerler eğitimi kavramı, literatürde "ahlak eğitimi", "karakter eğitimi" gibi çeşitli terimlerle ifade edilmekte ve kesin bir tanımı üzerinde uzlaşılamamaktadır (BODEP, 2017; Carbone, 1991; Halstead ve Taylor, 2000). Değerler eğitimi yalnızca bilişsel değil, duyuşsal boyutu da içeren, olumlu sosyal deneyimler yoluyla bilgi, beceri ve davranış kazandırmayı amaçlayan bilinçli bir girişimdir (Kirschenbaum, 1995; Slater, 2002; Veugelers, 2000; VES, 2003). İlgar ve Tutumlu'ya (2021) göre değerler eğitimi, bireyin doğasında var olan olumlu eğilimleri ortaya çıkarmayı, kişilik gelişimini desteklemeyi ve ideal insan modeline erişmeyi amaçlayan bir süreçtir. Aynı zamanda bu eğitim, toplumu ahlaki çöküntüden muhafaza etme ve karakterli, ahlaklı, güçlü bir kişilik yapısına sahip bireyler yetiştirme hedefini taşımaktadır. Değerler eğitiminde telkin, bilişsel ahlaki gelişim, değer analizi ve açıklama, eylem öğrenme, çağrışım, bütünsel ve rasyonel gelişim gibi farklı yaklaşımlar kullanılır (Elias, 1989; Kupchenho ve Parson, 1987; Hersh ve ark., 1980; Singh ve Rani, 2013; Superka ve Johnson, 1975; Superka et al., 1976; Singh ve Rani, 2013).

Sosyal beceriler, 21. yüzyılın temel yaşam becerileri arasında yer almakta; bireyin akademik, mesleki başarısı, toplumsal uyumu ve karakter gelişimi üzerinde belirleyici rol oynamaktadır (Akkök, 1999; Lynch ve Simpson, 2010). Sosyal beceriler, kişinin kendisinin ve başkalarının duygu, düşünce ve davranışlarını anlayıp uygun etkileşimler kurabilmesi ve sosyal ortamlara uygun davranış geliştirebilmesi olarak tanımlanır (Erwin, 2000; Gresham ve Elliott, 1990; Marlowe, 1986). Bu beceriler; iletişim becerisi, problem çözme becerisi, kendini yönetme becerisi, akran ilişkileri becerisi ve sosyal uyum gibi alt boyutları içerir (Gooding, 2009; Kapıkıran-Acun ve ark., 2006; Merrell, 2003). Sosyal yeterlilik, bireyin toplumla etkileşiminde uygun sosyal becerileri sergilemesi, sosyalleşme ise toplumun değer ve tutumlarını öğrenme sürecidir (Alisinanoğlu ve Özbey, 2011; San-Bayhan ve Artan, 2011). Sosyal beceriler, öğrenme ve çevresel etkileşim yoluyla gelişir; eksiklikleri ise sosyal, akademik ve ruhsal sorunlara yol açabilir (Barton-Arwood et al., 2005; Buhs ve ark., 2006; Gresham, 1986; Michelson ve ark., 1983). Karakter gelişimi ve sosyal beceri eğitimi, evrensel değerlerin eğitim ortamına entegrasyonuyla bireyin toplumsal uyumunu ve üretkenliğini destekler (Akgünlü et al., 2005; Akkök, 1999; Elksinn ve Elksinn, 1995; Goldstein ve ark., 1980; Gooding, 2009; MEB, 2014; Merrell, 2003; Rinn ve Markle, 1979).

Sosyal beceriler, insanlar arası ilişkileri kapsayan, öğrenme yoluyla edinilen ve hem sözlü hem de sözsüz davranışları içeren, sosyal çevre tarafından onaylandıkça pekişen davranışlardır (Çetin ve erk., 2003; Michelson ve ark., 1983). Bu beceriler, toplumun sosyal kurallarına bağlı olarak amaca yönelik ve seçici biçimde kullanılır; bireyin sosyal ortamlarda aldığı tepkilere göre şekillenir ve hem gözlenebilir davranışları hem de bilişsel-duygusal unsurları içerir (Chadsey-Rusch, 1992). Çevresel faktörlerden etkilenen sosyal beceriler, çeşitli müdahaleler ve eğitim yoluyla geliştirilebilir (Michelson ve ark., 1983). Erikson'un kuramına göre, ilkokul yıllarında sosyal gruplara uygun beceriler kazanamayan çocuklarda aşağılık duygusu gelişebilir; bu dönemde iletişimi başlatma, ilişkileri sürdürme ve çatışmaları çözme becerileri öne çıkar (Ünlü, 2008).

Sosyal beceriler, kişiler arası ilişkilerde öğrenme yoluyla edinilen, sözlü ve sözsüz davranışlardan oluşan ve sosyal çevre tarafından onaylandıkça pekişen davranışlardır (Çetin ve erk., 2003; Michelson ve ark., 1983). Bu beceriler, toplumsal kurallara bağlı olarak amaca yönelik ve seçici biçimde kullanılır; çevresel faktörlerden etkilenir ve hem gözlenebilir hem de bilişsel-duygusal unsurları içerir (Chadsey-Rusch, 1992; Michelson ve ark., 1983). Sosyal beceri yetersizlikleri eğitimle giderilebilir. Erikson'a göre, ilkokul çağında sosyal gruplara uyum sağlayamayan çocuklar aşağılık duygusu yaşayabilir; bu dönemde iletişimi başlatma, ilişkileri sürdürme ve çatışma çözme becerileri öne çıkar (Ünlü, 2008).

Sosyal beceri eğitimi, okul öncesi dönemde çocukların yaşlarına ve gelişim seviyelerine paralel olarak, erken yaşlarda başlamalı ve etkili yöntemlerle desteklenmelidir (Başal, 2005). Okul öncesi eğitimin planlı ve bilim temelli yürütülmesi sosyal beceri gelişiminde kritik öneme sahiptir; aile, akran etkileşimi, sınıf ortamı ve okul-aile işbirliği bu gelişimi etkileyen temel faktörlerdir (MEB, 2014). Sosyal beceri yetersizliklerinin, yaşam boyu sosyal, duygusal, akademik ve mesleki sorunlara yol açabileceği araştırmalarla gösterilmiştir (Avcıoğlu, 2007; DeRosier ve Lloyd, 2011; O'Brennan ve ark., 2009; Perren ve Alsaker, 2006; Salmivalli, 2010). Sosyal beceri öğretiminde sosyal öğrenme kuramı ve yapılandırılmış programlar temel alınmakta; oyun, akran öğretimi, doğrudan öğretim, model olma, rol oynama, müzik terapisi ve drama gibi yöntemler etkili bulunmuştur (Avcıoğlu, 2012; Bacanlı, 1999). Programların hazırlanmasında hedef kitlenin özellikleri, öğretim ilkeleri ve içeriğin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi önem taşır; öğretmen niteliği, aktif katılım ve destekleyici öğrenme ortamı başarının anahtarıdır (Çetin ve erk., 2003).

Bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5–6 yaş çocuklarına uygulanan Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programı'nın (ŞADEP), onların sosyal gelişimlerine olan etkisini nedensel bir desenle araştırmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın metodolojisi ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Çalışma, iki temel aşamada yürütülmüştür: İlk aşamada, 5–6 yaş okul öncesi çocuklarına yönelik bir sosyal beceri eğitimi programı tasarlanmış; ikinci aşamada ise bu programın ana sınıfı öğrencilerinin sosyal beceri kazanımları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada, öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen tercih edilmiştir. Karasar'ın (2009) belirttiği gibi bu model, yansız atama ile oluşturulan bir deney ve bir kontrol grubunu içerir ve her iki gruba da uygulama öncesi ve sonrası ölçümler yapılır. Araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araç ve süreçleri, eğitim programının hazırlanması ile uygulanması ve verilerin analizi gibi metodolojik unsurlar bu bölümde açıklanmaktadır. 5–6 yaş grubu çocukların sosyal beceri düzeyleri bu araştırmanın bağımlı değişkenini, Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitim Programı (ŞADEP) ise bağımsız değişkenini oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, İstanbul'da bulunan bir bağımsız anaokulunda eğitim gören toplam 60 çocuk teşkil etmektedir. Bu katılımcılar, 30'u

deney ve 30'u kontrol grubunda yer alacak şekilde ikiye ayrılmıştır. Çalışma kapsamında gerekli uygulamaların yürütülmesi ve ölçme araçlarının tatbik edilebilmesi amacıyla İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izin süreçleri tamamlanmıştır.

Katılımcıların seçiminde, amaçlı örnekleme yöntemlerinin bir alt türü olan benzeşik örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Yağar ve Dökme'nin (2018) de ifade ettiği üzere benzeşik örnekleme, ilgili bir alt grubun derinlemesine incelenmesini sağlamak için küçük ve homojen nitelikte bir örneklem oluşturma amacıyla kullanılır. Bu yaklaşıma uygun olarak, deney ve kontrol grupları için seçilen çocukların birbirine yakın özellikler taşımasına özel bir önem atfedilmiştir. Bu sebeple, uzman görüşlerine de başvurularak, çalışma grubunun aynı lokasyonda ikamet eden ve aynı okula devam eden çocuklar arasından oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda deney grubu, söz konusu benzer nitelikleri taşıyan ve okulun iki farklı sınıfında bulunan öğrencilerden; kontrol grubu ise yine aynı kurumdaki diğer iki farklı sınıftan gelen öğrencilerden meydana getirilmiştir. Her iki gruptaki çocukların demografik bilgilerine ilişkin detaylı veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1'de sunulan veriler incelendiğinde, deney ve kontrol gruplarının yaş ve cinsiyet dağılımı bakımından birbirine denk bir yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Cinsiyet dağılımı açısından, deney grubu 17 kız ve 13 erkek çocuktan meydana gelirken, kontrol grubunun 16 kız ve 14 erkek çocuktan oluştuğu görülmektedir. Grupların yaş ortalamaları da birbirine oldukça yakındır; deney grubunun yaş ortalaması 68,43 ay olarak hesaplanmışken, kontrol grubunun yaş ortalaması 67,73 ay olarak tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Mevcut araştırmada, katılımcı çocukların sosyal beceri düzeylerini eğitim programı öncesi ve sonrasında değerlendirmek amacıyla "Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED)" nden yararlanılmıştır.

Tablo 1.
Deney ve kontrol gruplarındaki çocuklara ilişkin demografik veriler

Değişkenler			*N*	Yüzde
Cinsiyet	Kontrol	Kız	16	53,3
		Erkek	14	46,7
	Deney	Kız	17	56,7
		Erkek	13	43,3
Yaş (Ay)	Kontrol	62 ay	2	6,7
		63 ay	1	3,3
		64 ay	1	3,3
		65 ay	2	6,7
		66 ay	3	10,0
		67 ay	2	6,7
		68 ay	6	20,0
		69 ay	6	20,0
		70 ay	2	6,7
		71 ay	3	10,0
		72 ay	2	6,7
	Ortalama = 67,73			
	Deney	63 ay	2	6,7
		64 ay	1	3,3
		66 ay	3	10,0
		67 ay	5	16,7
		68 ay	4	13,3
		69 ay	5	16,7
		70 ay	3	10,0
		71 ay	2	6,7
		72 ay	4	13,3
		73 ay	1	3,3
	Ortalama = 68,43			

Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED)

Söz konusu ölçek, TÜBİTAK tarafından desteklenen Okul Öncesi Sosyal Beceri Destek Projesi (OSBEP) kapsamında, 2012 yılında Ömeroğlu, Büyüköztürk, Çakan, Aydoğan ve çalışma arkadaşları tarafından geliştirilmiş bir veri toplama aracıdır. Bu ölçek, 36–72 aylık çocukların sosyal beceri seviyelerini tespit etme amacını taşımaktadır.

OSBED, biri öğretmenlere, diğeri ebeveynlere yönelik olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır. Her iki form da sosyal becerilere ilişkin 49 madde içermekte olup, her bir çocuk için çocuğu yakından gözlemleyen bir yetişkin (öğretmeni veya ebeveyni) tarafından doldurulmaktadır. Ölçek, dört alt boyutta yapılandırılmıştır:

- **Başlangıç Becerileri Boyutu:** Diğer sosyal becerilerin öğrenilmesi için bir temel oluşturan ve kolayca kazanılabilen temel yetenekleri içeren maddelerden (Madde 1–12) oluşur.
- **Akademik Destek Becerileri Boyutu:** Çocukların akademik yeteneklerini destekleyen ve ilköğretime geçiş sürecindeki uyumlarını kolaylaştıran becerilerle ilgili maddeleri (Madde 13–24) kapsar.
- **Arkadaşlık Becerileri Boyutu:** Akranlarla olumlu etkileşim kurma yeteneğini geliştiren becerilere odaklanan maddeleri (Madde 25–37) barındırır.
- **Duygularını Yönetme Becerileri Boyutu:** Çocukların kendi duygularını (mutluluk, üzüntü, öfke vb.) tanıma ve düzenleme becerilerini ölçen maddelerden (Madde 38–49) meydana gelir.

Beşli Likert tipinde tasarlanan ölçeğin puanlaması, çocuğun ilgili beceriyi sergileme düzeyine göre "1 puan: hemen hemen hiç iyi değil" ile "5 puan: hemen hemen her zaman iyi" arasında değişmektedir. Bu puanlama sistemine göre, ölçekten alınabilecek en düşük puan 49, en yüksek puan ise 245'tir.

Ölçeğin güvenirlik analizlerine ilişkin olarak, Ömeroğlu ve ark (2014), öğretmen formu için alfa katsayısının tüm norm örneklemi genelinde .90 ile .96 arasında olduğunu, ölçeğin bütününe ait alfa katsayısının ise .96 olarak tespit edildiğini belirtmektedirler. Benzer şekilde, aile formu için alfa katsayısının norm örnekleminde .84 ile .95 arasında değiştiğini ve bu formun bütünü için alfa katsayısının .95 olarak bulunduğunu aktarmışlardır. Bu bulgular, ölçeğin iç tutarlılık güvenirliğinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Veri toplama 06.02.2017 - 02.06.2017 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programı (ŞADEP)

Bu araştırmada geliştirilen ŞADEP, literatürde yer alan değerler, değer eğitimi yaklaşımları ve Türk Milli Eğitimi'nin ilkeleri esas alınarak hazırlanmıştır. Programda, çocukların zihinsel, duygusal ve bedensel gelişimlerine katkı sağlamak, olumlu alışkanlıklar kazandırmak ve okul öncesi eğitimin amaçlarına uygun şekilde gelişimlerini sağlamak hedeflenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı'nın (2013) sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, öz denetim, duyguları fark etme ve yaratıcı düşünme gibi temel ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur.

Literatürde Rokeach (1973), Lickona (1993) ve Schwartz'ın (1994) belirlediği temel değerler ile Sapsağlam'ın (2015) kullandığı değerler incelenmiş, 3 uzman görüşüyle programda yer alacak 10 değer belirlenmiştir. Ayrıca, programın geliştirilmesinde Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (Ömeroğlu ve ark., 2012) ile MEB tarafından 2013 yılında hazırlanan Okul Öncesi Eğitim Programı'ndan yararlanılmıştır.

Kazanım ve göstergeler, 60–72 ay çocuklarına yönelik MEB'in sosyal gelişim hedefleri temel alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmış;

uzman görüşleriyle gözden geçirilip, son halinde 33 kazanım ve 121 göstergeye ulaşılmıştır.

ŞADEP, çocuk merkezli, sarmal ve değerleri bütünleştirici bir yapıdadır. Temelde müzikle ilgili etkinlikler ve müzik ile öğretim yöntemi kullanılmakta olup diğer etkinliklerle de entegre edilmektedir. Program, aile katılımı ve öğrenilenlerin gerçek yaşamda pekiştirilmesine önem vermektedir.

Eğitim programı çerçevesinde geliştirilen kazanımların ve bu kazanımlara ait göstergelerin, ilgili değerlere göre nasıl bir dağılım sergilediği Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde, eğitim programı kapsamında ele alınan her bir değer için özgün sayıda kazanım ve gösterge oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu dağılıma göre, sorumluluk ve hoşgörü değerlerinin her biri 3 kazanım ve 12 gösterge ile programa dahil edilmiştir. Saygı değeri, 4 kazanım ve 20 göstergeyle yapılandırılmışken; işbirliği 3 kazanım ve 9 göstergeyle temsil edilmektedir. Sevgi değeri için 3 kazanım ve 10 gösterge öngörülmüştür. Arkadaşlık ise 4 kazanım ve 14 göstergeyle yer almaktadır. Yardımseverlik, 5 kazanım ve 18 göstergeyle açıklanırken; dürüstlük değeri 3 kazanım ve 6 göstergeye sahiptir. Kendini kontrol etme, 2 kazanım ve 9 göstergeyle ele alınırken; nezaket değeri 3 kazanım ve 11 göstergeyle tanımlanmıştır. Devamında, sorumluluk değeri 4 kazanım ve 12 göstergeyle belirlenmiş; adalet ise 2 kazanım ve 7 göstergeyle gösterilmektedir.

Okul öncesi eğitimde çeşitli etkinlik türleri kullanılmakta olup, MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'nda bu etkinlikler arasında müzik de yer almaktadır (MEB, 2013). Bu araştırmada hazırlanan 24 oturumluk programda ana etkinlik türü olarak müzik etkinlikleri seçilmiştir. Benzer şekilde, Pasiali ve Clark (2018) de şarkı ve doğaçlamayla beceri öğretimini desteklemiştir.

Programda yer alan 12 çocuk şarkısının sözleri ve besteleri, programdaki kazanım ve göstergelere uygun şekilde araştırmacı tarafından hazırlanmış, alan uzmanlarının görüşleriyle düzenlenmiştir. Her şarkı, birden fazla değere ve sosyal beceriye hitap edecek biçimde tasarlanmıştır. Her şarkı için bir etkinlik planlanmış ve bu etkinlikler iki oturumda uygulanacak şekilde düzenlenmiştir. Etkinlikler, şarkının kazandırmak istediği becerilere dair sorularla başlayıp, sohbet ve şarkı öğrenme süreçleriyle devam etmektedir; ardından şarkının konusu doğrultusunda yapılacak etkinlikler belirlenerek tamamlanmaktadır.

Program öncesinde, deney ve kontrol gruplarında yer alan öğretmenler OSBED konusunda bilgilendirilmiş, çocukların velilerine ise uygulamanın amacı ve süreci hakkında toplantı ile bilgi verilmiştir.

Tablo 2.
ŞADEP çerçevesinde geliştirilen etkinliklerin içindeki değerlere ilişkin kazanım ve gösterge tablosu

Değer	Kazanım Sayısı	Gösterge Sayısı
Sorumluluk	3	12
Hoşgörü	3	12
Nezaket	3	11
Yardımseverlik	5	18
İşbirliği	3	9
Kendini Kontrol Etme	2	9
Arkadaşlık	4	14
Sevgi	3	10
Saygı	4	20
Dürüstlük	3	6
Toplam	33	121

Veri Toplama Süreci ve Uygulamalar

Veri toplama sürecine başlamadan önce Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan gerekli etik kurul izni alınmıştır. Ayrıca İstanbul İl Milli eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni alınmıştır. Verilerin toplanması 2016 yılında başlamış 2017 yılında sona ermiştir. Bu süreçte katılımcılardan ayrıca bir onam formu alınmamıştır.

Ön Test Uygulama Süreci

Deney ve kontrol grubunda bulunan öğretmenlere OSBED detaylı şekilde tanıtılmış ve objektif şekilde doldurmaları istenmiştir. Öğretmenler, bilgilendirme yapıldıktan sonraki hafta içinde kendi öğrencilerine ilişkin formları doldurmuştur. Ayrıca, deney ve kontrol grubundaki çocukların velileriyle toplantılar yapılarak, araştırmanın amacı ve OSBED hakkında bilgi verilmiş; ailelerden de objektif olmaları beklenerek OSBED aile formu doldurulmuştur.

ŞADEP Uygulama Süreci

ŞADEP, 12 hafta ve 24 oturum olarak, deney grubuna haftada 2 gün uygulanmıştır. Program başlamadan önce çocuklarla tanışma ve kaynaşma etkinlikleri yapılmıştır. Uygulamalar, her sınıfın kendi ortamında, gerekli materyaller araştırmacı tarafından temin edilerek gerçekleştirilmiştir. Oturumlar hazırlık, başlangıç, şarkı etkinliği ve değerlendirme aşamalarından oluşmuş, yaklaşık 40 dakika sürmüştür.

Her oturumda, çocuklar etkinlik için hazırlıklara dahil edilip, sosyal beceriler ve değerler üzerine sorular sorulmuş, ardından şarkı org eşliğinde söylenmiş ve hareketlerle desteklenmiştir. Bu süreçte çocukların aktif katılımı teşvik edilmiştir. Kontrol grubuna ise, sınıf öğretmeni tarafından, Milli Eğitim Bakanlığı 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı kapsamındaki standart planlar uygulanmaya devam edilmiştir.

Örnek Etkinlik Uygulaması

Oturum başlamadan önce araştırmacı, öğretmenle iletişim kurarak sınıfta devam eden etkinliklerin bitmesini beklemiş ve sonrasında sınıfa girerek çocuklarla selamlaşmıştır. Hazırlık aşamasında çocuklardan masa ve orgun taşınması, sandalyelerin getirilmesi gibi görevlerde destek alınmış; böylece çocuklar etkinliğin kurulum sürecine aktif olarak katılmıştır.

Çocuklar yerlerini aldıktan sonra araştırmacı, yardım etme ve işbirliği davranışlarını fark ettirmek amacıyla sorular yöneltmiş, çocuklara yardım etme ve yardım alma deneyimlerini paylaşma fırsatı vermiştir. İpuçları ile yönlendirilen çocukların, biraz önce gerçekleştirdikleri yardımları hatırlamaları sağlanmış ve bu süreçte hissettikleri duygular üzerine konuşulmuştur.

Ardından sözü ve bestesi araştırmacıya ait olan bir şarkı (Biz Birlikte Güzeliz), org eşliğinde ve basit koreografik hareketlerle çocuklara öğretilmiştir. Şarkı bölüm bölüm tekrar edilerek tüm çocukların öğrenmesi sağlanmış ve sonrasında şarkının sözleri üzerine grupça değerlendirme yapılmıştır. Çocuklar şarkının temel mesajını anlayabildiklerini cevaplarıyla ortaya koymuştur.

Etkinlik, aile katılımını desteklemek amacıyla sınıf öğretmeni aracılığıyla velilere şarkı kaydı ve evde yapılacak yönergeler gönderilerek tamamlanmıştır. Bu yönergeler; yardım etme, yardım isteme, paylaşma, işbirliği yapma ve teşekkür etme davranışlarını içermektedir. Son aşamada çocuklara şarkının mesajı, çevresinde yardımlaşma örnekleri ve teşekkür etme davranışlarına ilişkin değerlendirme soruları yöneltilmiş, etkinlik öğretmene şarkının ses kaydının bırakılmasıyla sonlandırılmıştır.

Son Test Uygulama Süreci

Uygulama sürecinin tamamlanmasının hemen ardından, deney ve kontrol gruplarındaki çocukların hem öğretmenleri hem de

ebeveynleri ile sontestin uygulanması amacıyla ayrı ayrı toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılar esnasında katılımcılardan, değerlendirme formunu doldururken tamamen objektif bir tutum sergilemeleri ve işaretlemelerini, çocuklarda fiilen gözlemledikleri davranışları esas alarak yapmaları önemle rica edilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler, SPSS 25.0 programı ile analiz edilmiştir. Analiz öncesi, deney ve kontrol gruplarındaki verilerin normalliği ve uç değerleri kontrol edilmiş; verilerin normal dağılmadığı ve uç değer olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, gruplar arası karşılaştırmalarda Mann-Whitney *U*, zaman içindeki değişimleri incelemek için Friedman ve çoklu karşılaştırmalarda Wilcoxon testi gibi parametrik olmayan testler kullanılmıştır (Demir, 2020). Ayrıca normallik için Kolmogorov–Smirnov ve Shapiro–Wilks testleri uygulanmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < ,05$ olarak alınmış ve sonuçların yorumlanmasını kolaylaştırmak için ortalamalara ait grafikler de hazırlanmıştır.

Bulgular

Analiz öncesinde, deney ve kontrol gruplarının verilerinin normalliği ve uç değerleri kontrol edilmiştir. Sonuçlar, verilerin normal dağılmadığını ve uç değer olmadığını göstermiştir. Bu nedenle, gruplar arası karşılaştırmalarda Mann–Whitney *U*, zaman içi değişimde Friedman ve çoklu karşılaştırmalarda Wilcoxon gibi non-parametrik testler kullanılmıştır (Demir, 2020). Anlamlılık düzeyi olarak $p <$,05 alınmış, sonuçlar ortalama grafiklerle desteklenmiştir. Normallik değerlendirmesi için 30'ar kişilik gruplarda Shapiro–Wilks, toplam 60 katılımcı için Kolmogorov–-Smirnov testleri uygulanmış; bazı değişkenlerde normal dağılım olmadığı için non-parametrik analizler tercih edilmiştir.

Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'ne (OSBED) İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarının, öğretmen değerlendirmelerine dayalı OSBED toplam puanları arasındaki farkın anlamlılığı, non-parametrik bir yöntem olan Mann–Whitney *U* Testi ile analiz edilmiştir. Bu analizle ilgili sonuçlar Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, öğretmenlerin deney ve kontrol gruplarındaki çocuklara ilişkin OSBED toplam puanları non-parametrik Mann–Whitney *U* testiyle analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, öntest toplam puan ortalaması deney grubunda 182,43, kontrol grubunda 177,47 olup, aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($z = -0,503$; $p > ,05$). Sontestte ise deney grubunun ortalaması 195,27'ye yükselmiş, kontrol grubunun ortalaması 173,07'ye düşmüştür. Bu aşamada gruplar arasında anlamlı fark oluşmuştur ($z = -3,335$; $p <$,001). Benzer şekilde, kalıcılık testi sonuçlarında da deney grubu ortalaması 191,67, kontrol grubu ortalaması 168,40 olup, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark saptanmıştır ($z = -3,904$; $p < ,001$).

Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan elde edilen öntest, sontest ve kalıcılık testi puan ortalamaları, deney ve kontrol grupları bazında Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1.
Öğretmen değerlendirmelerine göre deney ve kontrol gruplarının OSBED toplam puan ortalamaları.

Şekil 1'deki veriler incelendiğinde, ŞADEP'in uygulandığı grupta bulunan çocukların sosyal becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde gelişme kaydedildiği anlaşılmaktadır.

Deney ve kontrol gruplarının veli değerlendirmelerine dayalı OSBED toplam puanları arasındaki farkın anlamlılığı, non-parametrik Mann–Whitney *U* Testi kullanılarak incelenmiştir. Bu analize ait bulgular Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4'te görüldüğü üzere, velilerin öntest puan ortalamaları deney grubunda 172,57, kontrol grubunda ise 169,57'dir ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlı olarak değerlendirilmemektedir ($z = -0,111$; $p > ,05$). Sontestte, deney grubunun puan ortalaması 191,53'e yükselirken, kontrol grubunun puanı 178,73 olmuştur. Bu fark ise istatistiksel açıdan anlamlıdır ($z = -2,048$; $p < ,05$). Kalıcılık testi sonuçlarına bakıldığında ise deney grubunda ortalama 188,67, kontrol grubunda 175,43 olarak tespit edilmiştir ve bu fark da anlamlıdır ($z = -1,996$; $p < ,05$). Sonuç olarak, ŞADEP programının uygulandığı deney grubundaki çocukların sosyal beceri puanlarında anlamlı bir artış olduğu görülmektedir.

Velilerin verdikleri yanıtlardan elde edilen öntest, sontest ve kalıcılık testi puan ortalamaları, deney ve kontrol grupları bazında Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2'deki bulgular, veliler tarafından doldurulan ölçek sonuçlarına göre, Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programı'nın (ŞADEP) uygulandığı deney grubunda bulunan çocukların sosyal becerilerinde anlamlı ve kalıcı bir gelişim sağladığını göstermektedir. Kontrol grubunda ise sosyal beceri puanlarındaki değişim, programa bağlı olmaksızın sınırlı düzeyde kalmıştır.

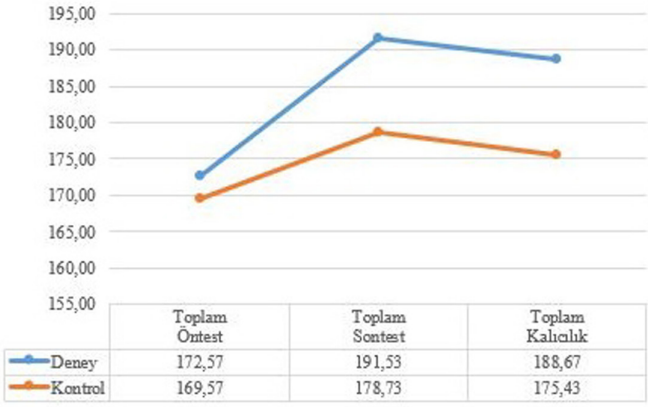
Öğretmen değerlendirmelerinden elde edilen verilere göre, hem deney hem de kontrol gruplarının OSBED toplam puanlarının öntest, sontest ve kalıcılık ölçümleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını

Tablo 3.
Deney ve kontrol gruplarının öğretmen değerlendirmelerine dayalı OSBED toplam puanlarına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Grup	Ort.	Ss.	Sıra Ort.	z	*p*
Öntest	Deney	182,43	30,077	31,63	−0,503	,615
	Kontrol	177,47	32,967	29,37		
Sontest	Deney	195,27	32,589	38,02	−3,335	,001
	Kontrol	173,07	32,029	22,98		
Kalıcılık	Deney	191,67	30,084	39,30	−3,904	,000
	Kontrol	168,40	28,204	21,70		

Tablo 4.
Deney ve kontrol gruplarının veli değerlendirmelerine dayalı OSBED toplam puanlarına ilişkin Mann–Whitney U *Testi sonuçları*

	Grup	Ort.	Ss.	Sıra Ort.	z	*p*
Öntest	Deney	172,57	23,832	30,25	−0,111	,912
	Kontrol	169,57	36,730	30,75		
Sontest	Deney	191,53	23,941	35,12	−2,048	,041
	Kontrol	178,73	25,189	25,88		
Kalıcılık	Deney	188,67	22,208	35,00	−1,996	,046
	Kontrol	175,43	25,438	26,00		

Şekil 2.
Veli değerlendirmelerine göre deney ve kontrol gruplarının OSBED toplam puan ortalamaları.

belirlemek amacıyla uygulanan non-parametrik Friedman Testi'nin sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5'te görüldüğü üzere, öğretmenlerin verdiği OSBED toplam puanları üzerinden deney ve kontrol gruplarının öntest, sontest ve kalıcılık puan ortalamaları Friedman testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, deney grubunda testler arasında istatistiksel açıdan yüksek derecede anlamlı bir fark bulunmuştur (p < ,001). Wilcoxon testiyle yapılan ikili karşılaştırmalarda, deney grubunun sontest puan ortalamasının hem öntest hem de kalıcılık testine göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür (p < ,05). Deney grubunda öntest ortalaması 182,43 iken, program uygulaması sonrası bu değer 195,27'ye yükselmiş, kalıcılık testi ortalaması ise 191,67 olarak bulunmuştur. Bu durum, program etkisinin sürdürülebilir olduğunu göstermektedir.

Kontrol grubunda ise öğretmenlerden alınan OSBED toplam puanları Friedman testiyle karşılaştırıldığında, öntestten sontest ve kalıcılık testine doğru anlamlı bir düşüş olduğu saptanmıştır (p < 005). Bu bulgular, değerler eğitimi programının uygulandığı deney grubunda sosyal beceri puanlarında önemli ve kalıcı bir artış sağlandığını, kontrol grubunda ise sosyal beceri düzeylerinde bir gerileme yaşandığını ortaya koymaktadır.

Veli değerlendirmelerinden elde edilen verilere göre, hem deney hem de kontrol gruplarının OSBED toplam puanlarının öntest, sontest ve kalıcılık ölçümleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla uygulanan Friedman Testi'nin sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6'da gösterildiği gibi, velilerden elde edilen OSBED toplam puanlarının öntest, sontest ve kalıcılık testleri Friedman testi ile karşılaştırılarak yapılmıştır. Analiz doğrultusunda, deney grubunda testler arasında istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı fark tespit edilmiştir (p < ,001). Wilcoxon testi sonuçlarına göre, deney grubuna

Tablo 5.
Öğretmen Değerlendirmelerine Göre Deney ve Kontrol Gruplarının OSBED Öntest, Sontest ve Kalıcılık Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Friedman Testi Sonuçları

	Ölçüm	Ortalama	Ss	Ortalama sıra	Kikare	*p*
Deney	Öntest	182,43	30,077	1,58	25,630	,000
	Sontest	195,27	32,589	2,75		
	Kalıcılık	191,67	30,084	1,67		
Kontrol	Öntest	177,47	32,967	2,15	11,109	,004
	Sontest	173,07	32,029	2,33		
	Kalıcılık	168,40	28,204	1,52		

Tablo 6.
Veli Değerlendirmelerine Göre Deney ve Kontrol Gruplarının OSBED Öntest, Sontest ve Kalıcılık Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Friedman Testi Sonuçları

	Ölçüm	Ortalama	Ss	Ortalama sıra	Kikare	*p*
Deney	Öntest	172,57	23,832	1,52	15,881	,000
	Sontest	191,53	23,941	2,53		
	Kalıcılık	188,67	22,208	1,95		
Kontrol	Öntest	169,57	36,730	1,77	14,600	,001
	Sontest	178,73	25,189	2,57		
	Kalıcılık	175,43	25,438	1,67		

ait sontest puan ortalaması öntest puanına nazaran anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p < ,001). Deney grubunda uygulama öncesi ortalama puan 172,57 bulunmuşken, uygulamadan sonra 191,53'e çıkmış, kalıcılık testinde ise 188,67'ye düşmekle birlikte başlangıç düzeyinden yüksek kalmıştır. Bu da programın sosyal beceri gelişimi üzerindeki etkisinin kalıcı olduğunu göstermektedir.

Kontrol grubunda ise velilerden alınan OSBED puanlarının Friedman testi ile analizinde de anlamlı fark saptanmıştır (p < ,001). Ancak, bu farkın hangi testler arasında olduğu, deney grubunun aksine, sosyal beceri puanlarındaki değişimlerin programa bağlı olmaksızın ortaya çıktığını göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında, bu çalışma kapsamında geliştirilen ŞADEP'in deney grubuna ait sosyal becerileri üzerindeki etkililiğini özetleyen verilere Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7'de görüldüğü üzere, hem öğretmen hem de veli görüşlerine göre OSBED toplam puanlarında "etkili" sonucu elde edilmiştir. Bu bulgu, ŞADEP'in çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde hem öğretmenler hem de veliler tarafından etkili olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Programın etkisi, farklı gözlemciler tarafından tutarlı şekilde desteklenmiş ve sosyal beceri alanında anlamlı gelişmeler sağlandığı ortaya konmuştur.

Tartışma

Araştırmada, şarkılar ile hazırlanan değerler eğitimi programının çocukların sosyal becerilerindeki etkisi, öğretmen ve ebeveynlerin değerlendirmeleri üzerinden incelenmiştir. Elde edilen bulgular, şarkılarla desteklenen değerler eğitimi programının çocukların sosyal becerilerini ve etkinliklere katılım motivasyonunu artırabileceğine yönelik işaretler gözlemlenmiştir.

Müziğin, tarih boyunca değer ve doktrin öğretiminde önemli bir araç olarak kullanıldığı bilinmektedir. Şarkı sözlerinde yer alan duygusal ögelerle rasyonel düşüncenin bütünleştirilmesi, özellikle küçük çocukların ilgisini çekmeyen konuları onlara cazip kılmak açısından etkilidir (Walhout, 1995). Öğretimde müzik ve şarkıların kullanılması, öğrencilerin hali hazırda ilgi duydukları ve keyif aldıkları bir araçla öğrenme sürecini destekler. Lickona ve ark (2003), müzik ve şarkıların ahlak ve değer eğitiminde uzun süredir etkili bir yöntem olarak benimsendiğini vurgulamışlardır. Müziğin eğitsel amaçlı kullanılması milattan öncesine kadar uzanmaktadır. Platon, ritim ve ahengin ruhun en derin noktalarına nüfuz etme gücü nedeniyle, müzik eğitimini diğer tüm araçlardan daha kudretli ve etkili bir yöntem olarak tanımladığı görüşüyle, müzik eğitiminin önemini ortaya koymuştur (Walhout,

Tablo 7.
ŞADEP'in deney grubu sosyal becerileri üzerindeki etkisine ilişkin özet bulgular

Ölçek	Öğretmen Görüşü	Veli Görüşü
OSBED Toplam	Etkili	Etkili

1995). Ayrıca Platon, değişik müzik türlerinin etik olan ve olmayan davranışları teşvik edecek özel duyguları ortaya çıkardığına inanmıştır. Mizzoni (2006), şarkı sözleriyle değerler ve ahlaki davranışlarda meydana gelen değişiklikler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu öne sürmektedir.

Okul öncesi düzeyde müziğin öğretimde bir araç olarak kullanılmasının, öğretmenler tarafından oldukça sık tercih edildiği söylenebilir. Çocukların müziğe karşı doğal ilgisi ve eğlenceli bir etkinlik olarak görülmesi, bu tercihi kolaylaştırmaktadır. Çeşitli araştırmalarda da müziğin, öğretmenler tarafından en çok tercih edilen öğretim tekniklerinden biri olduğu belirlenmiştir. Örneğin, Pekdoğan ve Korkmaz (2017), okul öncesi öğretmenlerinin Türkçe ve drama derslerinden sonra müziği kullanma eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde, Uzun ve Köse'nin (2007) çalışmasında da müzik üçüncü tercih olarak yer almıştır.

Hem müzik yoluyla öğretim hem de karakter eğitimi, yapılandırmacı eğitim yaklaşımlarına uygunluk göstermektedir. DeVries ve Zan (2012), yapılandırmacı eğitimde birbirine karşı saygının esas olduğu sosyomoral bir atmosferin önemine işaret etmişlerdir. Sosyomoral atmosfer, sınıftaki tüm kişilerarası ilişkiler ağı olarak tanımlanır ve bu ortamda değerlerle ilgili öğrenme fırsatlarının doğrudan deneyime dayanması gerektiği vurgulanır. Bu yaklaşım, çocukların günlük sosyal etkileşimleri temel alarak kendi değer anlayışlarını yapılandırmaları fikrine uygundur. Piaget'nin sosyal ve ahlaki gelişim alanındaki çalışmaları da (1932) bu yöndedir. Piaget, okul ortamlarında işbirliğine dayalı karar alma ve problem çözmeye ağırlık verilmesi gerektiğini ve öğrencilerin adalet temelli ortak kurallar oluşturmalarının ahlaki gelişimi destekleyeceğini belirtmiştir. Piaget'nin işbirliği ve karşılıklı saygıya vurgu yapması, günümüzde de yapılandırmacı erken çocukluk ahlak eğitiminin önemli bir unsuru olarak kabul edilmektedir.

Bu araştırmada, müzik özellikle ŞADEP kapsamında, hedeflenen değerlerin çocuklara kazandırılması için sistematik olarak kullanılmıştır. Çalışmanın temel amacı, ŞADEP'in 5–6 yaş grubundaki çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemektir.

Araştırma kapsamında, öğretmen değerlendirmeleri incelendiğinde deney ve kontrol gruplarına ilişkin sosyal beceri ön-test puanları arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır. Fakat son-test ve kalıcılık testlerinde elde edilen puanlar arasında anlamlı farklar gözlenmiştir. Deney grubuna ilişkin son-test ve kalıcılık testlerinde elde ettiği sosyal beceri puanları, kontrol grubuna göre daha yüksek çıkmıştır. Kontrol grubunda ise ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında anlamlı bir gelişme tespit edilmemiştir. Deney grubunda ise ön-test, son-test ve kalıcılık puanları arasında anlamlı bir artış gözlenmiş, program uygulamasının çocukların sosyal becerilerinde gelişim sağladığı görülmüştür. Ayrıca, bu gelişimin zamanla azalsa da sürdüğü, kalıcılık testi puan ortalamasının ön-testten yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programı'nın, okul öncesi çocuklarının sosyal beceri gelişimine pozitif yönde katkı sağladığı ortaya çıkmıştır.

Veli değerlendirmelerine göre de, deney ve kontrol gruplarına ilişkin ön-test puan ortalamaları arasında anlamlı ölçüde fark bulunmamıştır. Ancak son-testte, deney grubunun puanlarının öntest puanlarından istatistiki açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hem deney hem de kontrol gruplarında çocukların sosyal becerilerinde gelişme gözlenmiş; fakat bu gelişme deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Dolayısıyla, Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programı'nın çocukların sosyal beceri gelişimi üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenme, doğrudan öğretmen anlatımı yoluyla veya bir çocuğun öğrendiği şarkıdaki mesajları yaşamına aktarması gibi dolaylı biçimlerde gerçekleşebilir (Nucci ve ark., 2014). Bilinçli ve analitik bir öğrenme doğrudan öğrenmede baskınken, küçük çocuklar şarkı öğrenirken genellikle dolaylı öğrenme sürecindedir. Müzik ve şarkılar, çocukların hem duygusal hem de bilişsel gelişimini desteklemenin yanı sıra, onların dünyasıyla etkili iletişim kurmayı sağlar (Mizzoni, 2006). Nucci ve ark (2014) da müziğin, duygusal alanı değerler eğitimine taşımada işlevsel bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Bruner (1986) şarkı sözlerinin, bireylerin gerçekliği anlamalarındaki rolünü belirtmiş; Egan (1988) ise şarkı sözlerini kültürel evrenseller olarak tanımlamaktadır. Bu araştırmada da şarkılarla yapılan değer öğretiminin etkili olduğu gösterilmiştir.

Çocuklara değer öğretiminde kullanılan teknikler arasında kitaplar, masallar ve çeşitli karma yaklaşımlar yer almaktadır. Bu yöntemlerle yürütülen çalışmalarda başarılı sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Literatürdeki çeşitli çalışmalar, Şirin ve arkadaşları (2016), Öztürk-Samur (2011), Gökçek (2007) ile Uzmen ve Mağden (2002) tarafından geliştirilen öğretim programlarının değerler eğitiminde başarılı sonuçlar verdiğini göstermiştir. Mevcut araştırma ise bu bulgulara, müziğin de değerlerin öğretiminde etkili bir araç olarak kullanılabileceğini ekleyerek alana katkı sunmaktadır.

Müziğin eğitimde değer öğretimi amacıyla kullanılmasına ilişkin çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Ritblatt ve ark (2013), okul öncesi çocuklarda müzik içerikli hazırlık programının, çocukların sosyo-duygusal hazırlıklarına olumlu etkiler sağladığını belirlemişlerdir. Müzik programına katılan çocukların sosyal işbirliği, etkileşim ve bağımsızlık becerilerinde anlamlı gelişmeler saptanmıştır. Güdek ve Öziskender'in (2013) çalışmasında Orff yaklaşımıyla yapılan müzik eğitiminin, öğrencilerin sosyal beceri gelişimine olumlu etkisi olduğu ortaya konmuştur. Passanisia ve arkadaşları (2015), müzikal aktivitelere katılımın çocukların akran ilişkileri ve hayal gücü gelişimine olumlu katkı sağladığını; Volchegorskaya ve Nogina (2014) ise müziğin çocukların sosyal gelişimini anlamlı biçimde desteklediğini belirtmiştir.

Yeni eğitim yaklaşımları, çocukların akranlarıyla ve yetişkinlerle etkileşime girdiği, diyalog ve katılım temelli öğrenme süreçlerine odaklanmaktadır. Müzik ve sanat odaklı etkinlikler, çocukların yaratıcı düşüncelerini ve empati becerilerini geliştirmelerine, anlatı ve neden-sonuç ilişkilerini anlamalarına olanak sağlamaktadır (Kroflic, 2013; Kroflic ve Smrtnik-Vitulic, 2015).

Öğretmen ve veli değerlendirmelerine bakıldığında, öğretmenlerin deney grubundaki çocukların sosyal becerilerini velilere göre daha yüksek puanladıkları görülmüştür.

Öğretmen ve veli değerlendirmeleri arasındaki farklılıklar, sosyal becerilerin özellikle grup etkinlikleri, diğer çocuklarla iletişim ve öğretim aktiviteleri sırasında gözlemlenmesiyle ilgili olabilir. Aileler, çocuklarını evde bu tür etkileşimler içinde gözlemleme fırsatı bulamayabilirler. Öğretmenler, çocukların sosyal davranışlarını sınıf ortamında gözlemleme imkanına sahip oldukları için bu alanlardaki gelişmeleri daha kolay fark edebilirler. Benzer şekilde, Öztürk-Samur (2011) tarafından yapılan araştırmada da veli ve öğretmen değerlendirmelerinin farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Genel olarak öğretmenler çocukların sosyal beceri düzeylerinde önemli bir artış olduğunu gözlemlemiş, ebeveyn değerlendirmelerinde ise bu artışın öğretmen değerlendirmelerine nazaran daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, sosyal becerilerin okul ortamında daha belirgin biçimde gelişmesi ile açıklanabilir. Zamanla, okulda kazanılan sosyal becerilerin ev ortamında da gözlemlenmesi beklenebilir. Ayrıca, ebeveynler evde çocuklarını grup ortamında gözlemleyemediklerinden, bazı becerilerin gelişimini fark etmeyebilirler. Ev-okul

iş birliğinin artırılması ve ebeveynlerin sosyal beceriler konusunda farkındalıklarının geliştirilmesi gereklidir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programı'nın (ŞADEP), çocukların okul başarısı ve öğrenmeye hazır bulunuşlukları için temel teşkil eden sosyal ve öz düzenleme becerilerini güçlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Bu araştırmada, Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programı'nın (ŞADEP) okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal beceri gelişimi üzerindeki etkileri deneysel bir desenle incelenmiştir. Elde edilen bulgular, müzik ve şarkı temelli yapılandırılmış bir değerler eğitimi programının, 5–6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerini anlamlı biçimde desteklediğini ortaya koymaktadır. Hem öğretmen hem de ebeveyn değerlendirmeleri dikkate alındığında, programın çocukların sosyal etkileşim, işbirliği, duygularını yönetme ve akademik destek becerilerinde olumlu gelişmelere katkı sağladığı görülmüştür.

Araştırma sonuçları, deney ve kontrol grupları arasında başlangıçta sosyal beceri düzeyleri açısından anlamlı bir fark olmadığını, ancak uygulama sonrasında deney grubu lehine anlamlı farklılıklar oluştuğunu göstermektedir. Bu durum, gözlenen gelişimin doğal gelişim sürecinden ziyade uygulanan programın etkisiyle ortaya çıktığını düşündürmektedir. Deney grubunda sosyal becerilere ilişkin puanların yalnızca son-testte değil, kalıcılık testinde de yüksek seyretmesi, programın etkisinin kısa süreli olmadığını ve belirli ölçüde sürdürülebilir olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Ebeveyn değerlendirmeleri incelendiğinde, her iki grupta da zamanla gelişim gözlenmiş olmakla birlikte, deney grubundaki artışın istatistiksel olarak daha güçlü olduğu belirlenmiştir. Öğretmen değerlendirmeleriyle ebeveyn değerlendirmeleri arasındaki puan farklılıkları, sosyal becerilerin özellikle akran etkileşimi, grup çalışmaları ve sınıf içi etkinlikler sırasında daha görünür hale gelmesiyle açıklanabilir. Bu bulgu, sosyal becerilerin okul ortamında daha belirgin biçimde ortaya çıktığını ve öğretmen gözlemlerinin bu tür becerilerin değerlendirilmesinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Araştırma sonuçları, müziğin okul öncesi eğitimde yalnızca eğlenceli bir etkinlik değil, planlı ve amaçlı kullanıldığında güçlü bir pedagojik araç olduğunu ortaya koymaktadır. Şarkılar aracılığıyla sunulan değerler, çocukların hem duygusal dünyalarına hem de bilişsel süreçlerine hitap ederek öğrenmenin içselleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu yönüyle ŞADEP, çocukların değerleri pasif biçimde öğrenmeleri yerine, deneyimleyerek ve sosyal etkileşim içinde kazanmalarına olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programı'nın okul öncesi çocuklarının sosyal beceri gelişimini destekleyen etkili bir eğitim yaklaşımı olduğu söylenebilir. Programın, erken çocukluk döneminde sosyal uyum, öz düzenleme ve öğrenmeye hazırlık açısından temel teşkil eden becerileri güçlendirdiği görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda, okul öncesi eğitim programlarında müzik temelli, yapılandırılmış değerler eğitimi uygulamalarına daha fazla yer verilmesi; ayrıca ev–okul iş birliğini güçlendirecek biçimde ebeveynlerin bu süreçlere dahil edilmesi önerilmektedir.

Öneriler

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlara dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur. Uygulayıcılar, araştırmacılar, öğretmen yetiştiren kurumlar ve öğretmen istihdam eden kuruluşlar başta olmak üzere eğitimin tüm paydaşları için, müzik ve müzikle öğretimin okul öncesi dönemde sosyal becerilerin geliştirilmesindeki rolüne ilişkin öneriler sunulmuştur:

1. Milli Eğitim Bakanlığı ve özel sektör bünyesindeki okul öncesi öğretmenlerinin, bu çalışmada kullanılan programa benzer içerikte hizmet içi eğitim almaları, çocukların sosyal becerilerinin etkin biçimde desteklenmesini sağlayabilir. Çalışmanın ülke genelinde yaygınlaştırılması ve öğretmenlerin müzikle eğitim konusunda geliştirilmesi önerilmektedir.
2. Üniversitelerin okul öncesi öğretmenliği programlarında müzik eğitimiyle ilgili derslerin kredi sayısı artırılarak, öğretmen adaylarının alandaki donanımlarının güçlendirilmesi teşvik edilmelidir.
3. Okul öncesi öğretmen adaylarına, üniversitelerdeki programlarda zorunlu çalgı eğitimi verilmesi, mezunların mesleki yaşantılarında müzik etkinliklerini daha nitelikli biçimde uygulamalarını sağlayacaktır.
4. Araştırmanın sonuçları, müziğin değer öğretiminde etkili bir araç olarak kullanılabileceğini göstermiştir. Uygun söz ve müziklerle, erken çocukluk dönemindeki çocuklara değerlerin kazandırılması mümkün olabilir.
5. Öğretmen adaylarının mesleki niteliklerini yükseltmek amacıyla, üniversitelerin okul öncesi öğretmenliği programlarında müzik eğitimi formasyonuna ve enstrüman çalma yetkinliğine sahip akademisyenlerin görevlendirilmesi, geleceğin öğretmenlerinin daha donanımlı bir şekilde yetişmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.
6. Okul öncesi öğretmenlerinin, değer öğretimi amacıyla kullanabilecekleri geniş bir şarkı repertuarına sahip olmaları önerilmektedir.
7. Müzik, diğer öğretim yöntemleriyle eşit, hatta kimi zaman daha etkili bir performansa sahiptir. Öğretim amacıyla yapılan etkinliklere müzik entegre edildiğinde, öğrenmenin daha etkin ve kalıcı olacağı öngörülmektedir.
8. Öğretim hedeflerine uygun yeni şarkıların üretilmesi için söz yazarları ve bestecilerle iş birliği yapılabilir.
9. Çocuğun prososyal ve ahlaki gelişim süreçlerine yenilikçi bir bakış açısı getirmek, değerler eğitimi sahasında daha kapsamlı araştırmaların yürütülmesini ve geleneksel yöntemlerin kritik bir süzgeçten geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, çocuğa kendi keşiflerini yapması için özerk bir alan tanımak ile kültürel olarak belirlenmiş ahlaki normları aktarmak arasında bir denge kuran yaklaşımların geliştirilmesi bilhassa önem taşımaktadır.
10. Şarkıların eğitim süreçlerine dahil edilmesi, çocukların sosyal ve ahlaki gelişimini destekleyen bütüncül yaklaşımların temel bir bileşeni olmalıdır. Bu doğrultuda, özellikle şarkı sözlerinin muhtevasının ve bunların çocukların gelişimsel seviyelerine olan uyumluluğunun incelenmesi, gelecekteki araştırmalar için önemli bir konu başlığı teşkil etmektedir.
11. Yetişkinlerden, çocuklar için toplanan veriler doğrultusunda bulgular içeren bu çalışmaya benzer çalışmaların, doğrudan çocuklardan toplanacak verilerle yapılması önerilmektedir.

Veri ve Materyallerin Kullanılabilirliği: Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler, talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Bursa Uludağ Üniversitesi'nden (Tarih: 26 Kasım 2021, Sayı: 2021/10) alınmıştır.

Hasta Onamı: Araştırmaya katılan öğrencilerin velilerinden Bilgilendirilmiş Onam Formu alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – N.T.; Tasarım – N.T.; Denetleme – H.A.B.; Kaynaklar – N.T.; Malzemeler – N.T.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – N.T.;

Analiz ve/veya Yorum – N.T.; Literatür Taraması – N.T.; Yazıyı Yazan – N.T.; Eleştirel İnceleme – H.A.B.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

Data Availability Statement: The data that support the findings of this study are available on request from the corresponding author.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Bursa Uludağ University (Date: November 26, 2021, Number: 2021/10).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from parents who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – N.T.; Design – N.T.; Supervision – H.A.B.; Resources – N.T.; Materials – N.T.; Data Collection and/or Processing – N.T.; Analysis and/or Interpretation – N.T.; Literature Search – N.T.; Writing Manuscript – N.T.; Critical Review – N.T.; Other – H.A.B.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: This article is derived from the first author's doctoral dissertation.

References

Akandere, M. (2004). *Eğitici okul oyunları*. Nobel Yayınları.

Akgünlü, S., Server, D., Düzgün, Z., & Bükük, A. (2005). Karakter gelişimi ve sosyal beceri eğitimi ders kitabı. *KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları*.

Akkök, F. (1999). *İlköğretimde sosyal becerileri geliştirilmesi: Öğretmen el kitabı*. Özgür Yayıncılık.

Alisinanoğlu, F., & Özbey, S. (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri*. Morpa Kültür Yayınları.

Althof, W., & Berkowitz, M. W. (2006). Moral education and character education: Their relationship and roles in citizenship education. *Journal of Moral Education*, *35*(4), 495–518.

Aral, N., Akyol, A. K., & Sığırtmaç, A. (2006). Beş-altı yaş grubundaki çocukların yaratıcılıkları üzerinde orff öğretisine dayalı müzik eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(15), 1–9.

Argyle, M., & Lu, L. (1990). Happiness and social skills. *Personality and Individual Differences*, *11*(12), 1255–1261. [CrossRef].

Aristoteles (1975). *Politika* M. Tunçay (Çev.). Remzi Kitabevi.

Arslan, A. (2003). Erken çocuklukta müziğin önemi ve şarkı eğitimi. In M. Sevinç (Ed.), Gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar (pp. 291–296). Morpa Kültür Yayınları.

Artan, İ. (2003). Okul öncesi dönemde işitsel algının geliştirilmesi. In M. Sevinç (Ed.). *Gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* (ss. 273–281). Morpa Kültür Yayınları.

Artan, İ., & Balat, G. U. (2001). Anaokuluna devam eden dört ve altı yaş grubu çocukların şarkı söyleme ile ilgili düşüncelerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, *9*(2), 355–364.

Aşıcı, M. (2003). *Ailede dil etkinlikleri*. Morpa Kültür Yayınları.

Avcıoğlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması (4–6 yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *7*(2), 87–101.

Avcıoğlu, H. (2012). Zihinsel yetersizliği olan çocuklara sosyal beceri kazandırmada işbirliğine dayalı öğrenme ve drama yöntemlerinin etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, *37*(163), 110–125.

Aydın, Z. M., & Gürler, A. Ş. (2012). Okulda değerler eğitimi: Yöntemler, etkinlikler, kaynaklar. *Nobel Yayınları*.

Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi*. Nobel Yayınları.

Bakanlığı, M. E. (2013). *Okul öncesi eğitimi programı*. MEB Yayınları.

Başal, H. A. (2005). *Okul öncesi eğitim*. Morpa Kültür Yayınları.

Başer, F. A. (2004). Müziğin okul öncesi dönemde çocuk gelişimine katkısı. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *8*, 1–10.

Beceri Odaklı Değerler Eğitimi Projesi (BODEP). (2017). *Değerler eğitimi nedir? Bursa Uludağ Üniversitesi*.

Belapurkar, A. M. (2017). Music for emotional and social development of child. *International Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies*, *4*(30), 32–37.

Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem Yayıncılık.

Bilir, Ş., Bal, S., & Artan, İ. (1993). Anaokuluna devam eden 5–7 yaş grubundaki ileri derecede işitme özürlü çocukların işitsel algı gelişimlerinin incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, *1*(3), 1–11.

Bozkaya, İ. (2001). Halk eğitiminde müziğin yeri ve Bursa'daki halk eğitim çalışmalarına toplu bir bakış. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *14*(1), 108–121.

Bruner, J. S. (1986). *Actual minds, possible worlds*. Harvard University Press. [CrossRef]

Budd, K. S., & Itzkowitz, J. S. (1990). Parents as social skills trainers and evaluators of children. *Child and Family Behavior Therapy*, *12*(3), 13–30. [CrossRef]

Buhs, E. S., Ladd, G. W., & Herald, S. L. (2006). Peer exclusion and victimization: Processes that mediate the relation between peer group rejection and children's classroom engagement and achievement? *Journal of Educational Psychology*, *98*(1), 1–13. [CrossRef]

Carbone, P. F. (1991). *Perspectives on values education*. The Clearing House, *64*(5), 290–292.

Çetin, F., Bilbay, A., & Albayrak Kaymak, D. (2003). *Araştırmadan uygulamaya çocuklarda sosyal beceriler grup eğitimi*. Epsilon Yayıncılık.

Chadsey-Rusch, J. (1992). Toward defining and measuring social skills in employment settings. *American Journal of Mental Retardation*, *96*(4), 405–418.

Demir, İ. (2020). *SPSS ile istatistik rehberi*. Efe Akademi.

DeRosier, M. E., & Lloyd, S. W. (2011). The impact of children's social adjustment on academic outcomes. *Reading and Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, *27*(1), 25–47. [CrossRef].

DeVries, R., & Zan, B. (1994). *Moral classrooms, moral children: Creating a constructivist atmosphere in early education*. Teachers College Press.

Dikici-Sığırtmaç, A. (2005). *Okul öncesi dönemde müzik eğitimi*. Kare Yayınları.

Dinçer, İ. (2000). *Çocuk gelişimi ile ilgilenenler için müzik el kitabı*. Ya-Pa Yayınları.

Doğanay, A. (2009). Değerler eğitimi. In C. Öztürk (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 225–256). Pegem Akademi.

Dündar, M. (2003). Anaokulu ve ilköğretim birinci sınıfında ritim eğitimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *23*(2), 171–180.

Egan, K. (1988). *Teaching as storytelling*. Routledge.

Ehrlin, A. (2015). Swedish preschool leadership – Supportive of music or not? *British Journal of Music Education*, *32*(2), 163–175. [CrossRef].

Elias, J. L. (1989). *Moral education: Secular and religious*. Robert E. Krieger Publishing.

Elksnin, K. L., & Elksnin, N. (1995). *Assessment and instruction of social skills* (4th ed). Singular Publishing.

Erol, M. (1982). *Zoltan Kodaly*. Macar halk cumhuriyeti Büyükelçiliği.

Erwin, P. (2000). Çocuklukta ve ergenlikte arkadaşlık. *Alfa Yayıncılık*.

Eskioğlu, I. (2003). Müzik eğitiminin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri [Bildiri sunumu]. *Cumhuriyetimizin*, *80*. Yılında Müzik Sempozyumu, İnönü Üniversitesi.

Fitcher, J. (2015). *Sosyoloji nedir?* N. Çelebi (Çev.). Anı Yayıncılık.

Geoghegan, N., & Mitchelmore, M. (1996). Possible effects of early childhood music on mathematical achievement. *Australian Research in Early Childhood Education*, *1*, 1–9.

Goldstein, A. P., Sprafkin, R. P., Gershaw, N. J., & Klein, P. (1980). *Skillstreaming the adolescent*. Research Press.

Gooding, L. (2009). Enhancing social competence in the music classroom. *General Music Today*, *23*(1), 35–38. [CrossRef]

Gökçek, B. S. (2007). *5–6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Greitemeyer, T., & Mügge, D. O. (2014). Video games do affect social outcomes: A meta-analytic review of the effects of violent and prosocial video game play. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *40*(5), 578–589. [CrossRef].

Gresham, F. M. (1986). Conceptual and definitional issues in the assessment of children's social skills: Implications for classifications and training. *Journal of Clinical Child Psychology*, *15*(1), 3–15. [CrossRef].

Gresham, F. M., & Elliott, S. N. (1990). *Social skills rating system*. American Guidance Service.

Güdek, B., & Öziskender, G. (2013). Orff yaklaşımı ile yapılan okul öncesi müzik eğitiminin öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkileri. *Turkish Studies*, *8*(3), 213–232.

Gülay, H., & Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Pegem Akademi.

Gültekin-Akduman, G. (2010). Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi. In G. Uyanık-Balat (Ed.). *Okul öncesi eğitime giriş* (ss. 2–15). Pegem Akademi.

Güngör, E. (1998). Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar. *Ötüken Yayınları*.

Halstead, J. M., & Taylor, J. M. (1996). Values and values education in schools. In J. M. Halstead & J. M. Taylor (Eds.). *Values in education and education in values* (ss. 3–14). The Falmer Press.

Haynes, O. W., Moran, M. J., & Pindzola, R. H. (1990). *Communication disorders in the classroom*. Kendall Hunt published company.

Hersh, R. H., Miller, J. P., & Fielding, G. D. (1980). *Models of moral education: An appraisal*. Longman.

Hietolahti-Ansten, M., & Kalliopuska, M. (1990). Self esteem and empathy among children actively involved in music. *Perceptual and Motor Skills*, *71*(3_suppl), 1364–1366. [CrossRef].

Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, *6*(18), 4–9.

İlgar, Ş., & Tutumlu, R. (2021). Traditional games played in school in early childhood and their analysis in terms of values education. *Journal of Strategic Research in Social Science*, *7*(1), 75–90.

Kroflic, R. & Smrtnik Vitulic, H. (2015). The effects of the comprehensive inductive educational approach on the social behaviour of preschool children in kindergarten, *CEPS Journal*, *5*(1), 53–69.

Kabataş, M. (2017). Okul öncesi dönemde müzik eğitiminin önemi. *AKÜ Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, *6*(1), 1–16.

Kalliopuska, M., & Ruókonen, I. (1986). Effects of Music education on development of holistic empathy. *Perceptual and Motor Skills*, *62*(1), 187–191. [CrossRef].

Kamacıoğlu, F. (1990). Müzik eğitiminde arayışlar. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *2*, 123–126.

Kapıkıran-Acun, N., İvrendi, A., & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *19*(1), 19–27.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (20. bs.). Nobel Yayınları.

Kelly, S. N. (1998). Preschool classroom teachers' perceptions of useful music shills and understandings. *Journal of Music Teacher Education*, *46*(3), 374–383.

Kirschenbaum, H. (1995). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. A Longwood Professional Book.

Kirschner, S., & Tomasello, M. (2010). Joint music making promotes prosocial behavior in 4-year-old children. *Evolution and Human Behavior*, *31*(5), 354–364. [CrossRef].

Köksoy, A. M., & Taş, A. M. (2005). Okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan anaokulu öğretmenlerinin okulöncesi dönemde müzik eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, *6*(1), 31–40.

Kroflic, R. (2013). Strengthening of the responsibility in the school community between concepts of civic and moral education [Bildiri sunumu]. Fifteenth Annual CiCe Network Conference: Identities and Citizenship Education: Controversy, Crisis and Challenges, Lizbon, Portekiz.

Kuçuradi, İ. (2003). *İnsan ve değerleri*. Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Kupchenko, I., & Parsons, J. (1987). Ways of teaching values: An outline of six values approaches. In K. A. McLeod (Ed.), *Canada and citizenship education* (pp. 107–136). Canadian Education Association.

Lemmens, J. S., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2009). Development and validation of a game addiction scale for adolescents. *Media Psychology*, *12*(1), 77–95. [CrossRef].

Lickona, T. (1993). The return of character education. *Educational Leadership*, *51*(3), 6–11.

Lickona, T., Schaps, E., & Lewis, C. C. (2003). *Eleven principles of effective character education*. Character Education Partnership.

Lynch, S. A., & Simpson, C. G. (2010). Social skills: Laying the foundation for success. *Dimension of Early Childhood*, *38*(2), 3–12.

Martin, S. S. (2001). *Music and inclusion: A performance partnership* [Bildiri sunumu]. The 7th Biennial Conference of the International Association of Special Education, Varşova, Polonya.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, *50*(4), 370–396. [CrossRef].

MEB (2013). *Okul öncesi eğitimi programı*. MEB Yayınları.

MEB (2014). *Okul öncesi çocuklar için sosyal beceri destek eğitimi öğretmen rehber kitabı*. Milli eğitim bakanlığı.

Merrell, K. W. (2003). *Preschool and kindergarten behavior scales* (2. bs.). Pro-Ed.

Mertoğlu, E. (2003). Müzik ve ritim eğitimi. In M. Sevinç (Ed.), *Gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* (ss. 282–289). Morpa Kültür Yayınları.

Michelson, L., Sugai, D. P., Wood, R. P., & Kazdin, A. E. (1983). *Social skills assessment and training with children: An empirically based handbook*. Plenum Press.

Mizzoni, J. (2006). Teaching moral philosophy with popular music. *Teaching Ethics*, *6*(2), 15–28. [CrossRef]

Music Educators National Conference. (1994). *Opportunity-to-learn standards for music instruction, grades preK–12*. Author.

Nucci, L., Krettenauer, T., & Narváez, D. (Eds.) (2014). *Handbook of moral and character education*. Routledge.

O'Brennan, L. M., Bradshaw, C. P., & Sawyer, A. L. (2009). Examining developmental differences in the social-emotional problems among frequent bullies, victims, and bullyvictims. *Psychology in the Schools*, *46*(2), 100–115. [CrossRef]

Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Çakan, M., Aydoğan, Y., Çakmak, E. K., Akduman, G. G., Özyürek, A., Günindi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., & Karayol, S. (2014). Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği anne-baba formuna ait norm değerlerinin belirlenmesi ve yorumlanması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(2), 102–115.

Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Çakan, M., Aydoğan, Y., Çakmak, E. K., Akduman, G. G., Özyürek, A., Günindi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., Yurt, Ö., Koğar, H., & Karayol, S. (2012). *Okul öncesi sosyal beceri destek projesi (OSBEP)*. Tübitak.

Ömeroğlu, E., Ersoy, Ö., Şahin Tezel, F., Kandır, A., & Turla, A. (2006). *Müziğin okul öncesi eğitimde kullanılması*. Kök Yayıncılık.

Öz, N. B. (2001). İnsanın kültürel gelişiminde müzik eğitiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *14*(1), 101–106.

Öztürk-Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Pasiali, V., & Clark, C. (2018). Evaluation of a music therapy social skills development program for youth with limited resources. *Journal of Music Therapy*, *55*(3), 280–308. [CrossRef].

Passanisi, A., Di Nuovo, S., Urgese, L., & Pirrone, C. (2015). The influence of musical expression on creativity and interpersonal relationships in children. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, *191*, 2476–2480. [CrossRef].

Pekdoğan, S., & Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5–6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *14*(37), 59–72.

Perren, S., & Alsaker, F. D. (2006). Social behavior and peer relationships of victims, bully victims and bullies in kindergarten. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, *47*(1), 45–57. [CrossRef]

Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child*. Kegan Paul.

Platon (2006). *Devlet* S. Eyüboğlu & M. A. Cimcoz (Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal eserin yayımlanma tarihi M.Ö. yaklaşık 375).

Porath, M. (2003). Social understanding in the first year of school. *Early Childhood Research Quarterly*, *18*(4), 468–484. [CrossRef]

Rajan, R. S. (2017). Preschool teachers' use of music in the classroom: A survey of park district preschool programs. *Journal of Music Teacher Education*, *27*(1), 89–102. [CrossRef]

Rinn, R. C., & Markle, A. (1979). Modification of social skill deficits in children. In A. S. Bellack & M. Hersen (Eds.), *Research and practice in social skills training* (pp. 107–129). Springer US.

Ritblatt, S. N., Longstreth, S., Hokoda, A., Cannon, B. N., & Weston, J. (2013). Can music enhance school-readiness socioemotional skills? *Journal of Research in Childhood Education*, *27*(3), 257–266. [CrossRef]

Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Collier Macmillan Publishers.

Rokeach, M. (1979). From individual to institutional values: With special reference to the values of science. In M. Rokeach (Ed.). *Understanding human values* (ss. 47–70). Free Press.

Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, *15*(1), 112–120.

San-Bayhan, P., & Artan, İ. (2011). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.

Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Saraç, A. G. (2016). *Müzik eğitiminde özel öğretim ilke, yöntem ve teknikleri*. Nobel Yayınları.

Say, A. (2002). *Müzik sözlüğü*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and content of human values? *Journal of Social Issues*, *50*(4), 19–45. [CrossRef].

Schwartz, S. H., & Sagiv, L. (1995). Identifying culture-spesific in the content and structure of values. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *26*(1), 92–116. [CrossRef].

Sezgin, Ö. (1999). Çocuk ve müzik. *Orkestra Dergisi*, *220*, 41.

Singh, N., & Rani, A. (2013). Various approaches of values education. *Journal of Social Welfare and Management*, *5*(4), 229–233.

Slater, F. (2002). Valuec and values education in the geography curriculum in relation to concepts of citizenship. In D. Lambert & P. Machon (Eds.). *Citizenship education through secondary geography* (ss. 42–67). Routledge Falmer.

Sökezoğlu, D. (2010). Ritim, hareket ve şarkı öğretimi temelli müzik eğitiminin 7–11 yaş grubu çocuk yuvası öğrencilerinin sosyal gelişimleri üzerine etkisi (Afyonkarahisar ili örneği). *Sosyal Bilimler Dergisi*, *12*(2), 161–181.

Sun, M. (1969). *Türkiye'nin kültür- müzik-tiyatro sorunları*. Kültür Yayınları.

Sun, M., & Seyrek, H. (1998). *Okul öncesi eğitiminde müzik*. Müzik Eserleri Yayınları.

Sungurtekin, Ş. (2001). "Uygulamalı çevre eğitimi projesi" kapsamında ana ve ilköğretim okullarında "müzik yoluyla çevre eğitimi". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *14*(1), 167–178.

Superka, D. P., Ahrens, C., Hedstrom, J. E., Ford, L. J., & Johnson, P. L. (1976). *Values education sourcebook: Conceptual approaches, material analyses, and an annotated bibliography*. Social Science Education Consortium, Inc.

Superka, D. P., & Johnson, P. L. (1975). *Values education: Approaches and materials*. Social Science Education Consortium, Inc.

Şirin, A. (1986). Gençlerin değerler sıralaması üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Marmara Üniversitesi*.

Şirin, N., Şafak, M., Yuvacı, Z., Gür, Ç., Koçak, N., & Koç, İ. (2016). Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarına etkisinin incelenmesi ve öğretmen görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *35*, 261–274.

Teo, T. (2000). Eduard Spranger. In A. E. Kazdin (Ed.), *Encyclopedia of psychology* (Vol. *7*, pp. 458–459). Oxford University Press.

Topaç, N., Bardak, M., Kirişci, M., & Mertoğlu, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının değer kavramlarını tanımlamalarının incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, *18*(39), 447–487. [CrossRef].

Türkmen, E. F. (2016). Müzik eğitimde öğretim yöntemleri. *Pegem Akademi*.

Uçan, A. (1994). *Müzik eğitimi: Temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uçan, A. (2016). *Atatürk ve köy enstitülerinde müzik eğitimi* (2. bs.). Arkadaş Yayınları.

Uslu, M. (2007). Çocuklarda ve gençlerde müzik eğitiminin önemi üzerine bir değerlendirme. *Müzik ve Bilim*, *7*(1).

Ünlü, S. (2008). Psikolojik testler ve zekâ. In A. Hakan (Ed.). *Psikoloji* (ss. 178–195). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Uşun, S., & Uşun, S. (2000). İlköğretim okulları müzik öğretimi süreçlerinin iletişim öğreleri açısından değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *8*(1), 33–37.

Uzmen, S., & Mağden, D. (2002). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *15*, 193–212.

Uzun, M., & Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, *12*(23), 305–338.

Values Education Study (VES). (2003). *Final report*. Australian Government Department of Education, Science and Training.

Veugelers, W. (2000). Different ways of teaching values. *Educational Review*, *52*(1), 37–46. [CrossRef]

Volchegorskaya, E., & Nogina, O. (2014). Musical development in early childhood. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, *146*, 364–368. [CrossRef]

Walhout, D. (1995). Music and moral goodness. *Journal of Aesthetic Education*, *29*(1), 5–16. [CrossRef].

Williams, R. M. (1979). Change and stability in values and value systems: A sociological perspective. In M. Rokeach (Ed.). *Understanding human values* (ss. 15–46). Free Press.

Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *3*(3), 1–9.

Yavuzer, H. (1997). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2016). *Çocuğunuzun ilk altı yılı* (27. baskı). Remzi Kitabevi.